

УДК 167.336

І. О. АРТЕМ'ЄВА,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів,
Національна академія статистики, обліку та аудиту

Методологічні проблеми дослідження розвитку світової фінансової системи за сучасних умов

Доведено принципову обмеженість традиційної дослідницької парадигми щодо вивчення розвитку світової фінансової системи за сучасних умов. Окреслено можливі шляхи розв'язання методологічних труднощів.

Ключові слова: світова фінансова система, глобалізація, методологія, детермінізм, дослідницька парадигма.

Постановка проблеми. Перспективи сучасної цивілізації задаються і диктуються процесами глобалізації, оскільки саме вони містять у собі основні причини подій і станів, що проявляються у суспільному бутті. Найбільшою мірою глобалізація проявляється в економіці, особливо у світовій фінансовій системі, і це робить дослідження останньої вкрай актуальним. Водночас цілком очевидно, що уявлення про сучасний розвиток цієї системи позбавлено цілісності та знаходиться у стані роздробленості; наукові роботи, які б комплексно аналізували її трансформації з урахуванням глобалізаційних змін, практично відсутні. Водночас низка глобальних фінансових криз, що відбулися протягом останніх десятиліть, розхитує загальноприйнятту систему економічних орієнтацій та привертає увагу до проблеми відповідності наявних методів економічної науки новим викликам. Тому аналіз стану та шляхів подальшого розвитку економічного знання, визначення здатності останнього виступати концептуальною основою для розроблення дієвої економічної політики та попередження кризових явищ у світовій фінансовій системі та її підсистемах є нині вкрай актуальними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження розвитку світової фінансової системи перебуває у руслі наукового пошуку багатьох зарубіжних та вітчизняних вчених: Валерштейна І., Геєця В., Делягіна М., Іноземцева В., Красавіної Л., Кругмана П., Луцишин З., Манделла Р., Маршалла Дж., Оме К., Осіпова Ю., Рогача О., Сороса Дж., Стігліца Дж., Тобіна Дж., Філіпенко А., Чешкова М., Шниркова О. та ін. Водночас завданню вдосконалення наявного методологічного інструментарію вивчення цієї системи з урахуванням впливу контекстних факторів її розвитку (інтенсифікація глобалізації, виникнення глобальних фінансових криз) приділяється недостатньо уваги.

Метою дослідження є оцінка відповідності традиційної дослідницької методології викликам сучасного етапу розвитку світової фінансової системи, визначення обмежень цієї методології та окреслення можливих шляхів розв'язання методологічних труднощів.

Виклад основного матеріалу. Як зазначено вище, основним чинником розвитку світової фінансової системи на сучасному етапі є глобалізація. Довгий час вона розглядалась як однорідний процес, який зв'язує економічні простори різних країн в єдиний квазіунітарний простір і веде до становлення однополярного світу. Однак подальші спостереження довели, що подібний погляд на глобалізацію є надто спрощеним. І хоча нині вона перебуває у стані розвитку і не набула чітких рис, її можна охарактеризувати як нелінійний багатовимірний процес зі складною еволюцією, який спричинив формування еkleктичної та часом парадоксальної у своїх проявах економічної реальності.

© І. О. Артем'єва, 2015

Вплив глобалізації на світову фінансову систему виявляється у таких тенденціях:

- 1) відрив фінансової системи від реальної економіки;
- 2) підвищення динамізму процесів фінансової діяльності, що проявляється в прискореній появі нових подій та формуванні якісно нових ситуацій;
- 3) зростання потоку фінансових інновацій;
- 4) інтенсифікація взаємозв'язків, взаємозалежностей між суб'єктами фінансової діяльності та, відповідно, зростання їхньої уразливості;
- 5) радикальні зміни в характері фінансової конкуренції, що зумовлює виникнення багатоаспектної, динамічної й агресивної конкуренції, або гіперконкуренції;
- 6) поглиблення нерівномірності розвитку сегментів фінансової системи;
- 7) поєднання процесів інтеграції та автономізації на різних рівнях системи;
- 8) універсалізація правил і процедур фінансової діяльності, повсюдна інформатизація, забезпечення прозорості фінансового простору;
- 9) зміна ролі та значущості суб'єктів фінансової діяльності;
- 10) посилення нестійкості системи, що спричиняє підвищення системного ризику і може вилитися у фінансові кризи, здатні дестабілізувати реальну економіку [1].

Кожна з цих тенденцій знаходиться під впливом як національних особливостей, так і міжнародної політико-економічної ситуації. Тому форми прояву цих тенденцій часто і не завжди узгоджено й передбачувано змінюються, ускладнюючи і без того повну протиріч загальну ситуацію. Крім того, усі ці тенденції взаємно пов'язані одна з одною, утворюючи у сукупності динамічний, складний і суперечливий глобальний фінансовий простір. Освоєння його змісту задля вдалої адаптації до змін та задля забезпечення ефективного та гармонічного розвитку світової економіки є нині однією з провідних проблем сучасної економічної науки.

Як відомо, основними методологічними постулатами теоретичної економіки є такі:

- 1) вивчення будь-якої економічної системи переважно зводиться до визначення законів її існування;
- 2) кожна стадія розвитку системи є результатом попередньої еволюції;
- 3) формування ефективного керівного впливу на системні процеси можливе тільки за умови загального розуміння фундаментальних принципів побудови її теоретичної моделі.

Згідно з традиційним підходом гуманітарної науки модерну, будь-яка система має моделюватися як об'єкт адміністрування. Ця установка передбачає, що:

- 1) досліджуваний системний об'єкт є цілісним, злагодженим механізмом;
- 2) його розвиток є цілеспрямованим;
- 3) кожна стадія цього розвитку містить в собі повну інформацію про всі попередні.

Такий підхід припускає наявність певної лінійної логіки розвитку прогресу, що послідовно розгортається, і може бути представлений як поступальний ряд етапів, кожний з яких безпосередньо слідує з попередніх і є основою наступного. Лінійність причинно-наслідкових ланцюгів зумовлює однозначність і передбачуваність результатів зовнішнього керівного впливу як прямого наслідку докладених зусиль. Звідси слідує уявлення про системні процеси як про детерміновані, оборотні та підпорядковані відносно нескладним закономірностям, які можуть визначити майбутню траєкторію розвитку системи (за умови, що відомі всі необхідні змінні) і уможливають розроблення достовірних прогнозів навіть на віддалене майбутнє. Саме прогностична сила лінійних моделей була причиною для впевненості у реалістичності масштабних модерністських проєктів.

Спричинені глобалізацією стрімкі трансформації соціально-економічного простору ставлять під питання основоположні модерністські постулати економічної науки, такі як безсумнівність прогресивних закономірностей економічної динаміки та навіть ефективність сучасного типу господарської практики. У цьому контексті стає очевидною обмеженість узвичаєних методів теоретичної економіки

щодо вивчення сучасних надскладних об'єктів (зокрема світової фінансової системи), яка виявляється у наступному.

1. Обмеження об'єкта дослідження. Наука обмежує невизначену багатоманітність буденного знання вузьким колом певного спрямування і предметності. Збудувавши схему об'єкта, наука задовольняється таким одиничним досвідом та переходить задля збереження впорядкованості до абстрактного рівня, надалі працюючи зі створеною схемою, а не з самими речами. Реальні об'єкти є одиничними й конкретними. Наука руйнує конкретне, дрібнить одиничне, створюючи застигли абстрактні визначення. Задля забезпечення конструктивності досліджень традиційна дослідницька парадигма орієнтує на конкретизацію завдань і зменшення розміру досліджуваних систем. В штучно обмеженому, технологічно замкненому об'єкті закономірне розуміння сутності явищ і процесів заміщується розумінням способів впливу, технологій та конструювання. Очевидно, що такий підхід не відповідає вимогам дослідження сучасної світової фінансової системи, яка перебуває у когерентному взаємозв'язку та взаємній залежності із соціально-економічним простором, еволюціонуючи разом із ним [2; 3].

2. Аналітичний підхід до вивчення об'єкта. Він передбачає необхідність розбирання феноменологічного цілого на його складові та вивчення цих складових (аналіз), причому зворотний рух від частин до цілого (синтез) не завжди відбувається. Намагання ж змалювати інтегральну картину на основі підсумовування властивостей окремих елементів призводить до створення "клаптевої ковдри", а не образу системи як цілісності. Це пояснюється тим, що у сучасному світі класичний лінійний принцип суперпозиції цілого не діє, оскільки один елемент на фоні іншого може змінювати свої параметри [4; 5].

3. Нестійкість теоретичних висновків стосовно малих відхилень початкових припущень. Для лапласівського детермінізму характерним є твердження, що за правильного врахування всіх факторів і побудови відповідної системи рівнянь будь-який об'єкт стане в управлінні простим, як часи. На новому витку еволюції науки у зв'язку з розвитком економіко-математичних методів та комп'ютерної техніки ці ідеї отримали нове дихання. Але побудована традиційними методами (на основі лінеаризації та формалізації реальної системи) модель, навіть багатфакторна, багаторівнева та зі складним математичним обґрунтуванням, є ідеалізованою, оскільки деякі "несуттєві" параметри не були враховані. Як наслідок, теоретичні результати відрізняються від реальних показників і вимагають врахування додаткових параметрів. Але навіть за незначної корекції початкових припущень модель може видавати зовсім інші результати. Виникають ситуації, коли використання однаково правдоподібних моделей призводить до протилежних висновків. Спроби ж створити модель, що враховує всі можливі параметри, є нездійсненними: надскладна й динамічна сучасна економіка генерує принципово невизначуваний масив даних, а відтак має характеристики обчислювальної непровідності системи.

4. Проблема контролю віддалених результатів дій. Як вже зазначалося, традиційний підхід до вивчення соціально-економічних систем передбачає їхній цілеспрямований розвиток та залежність досягнутих результатів від докладених зусиль. При цьому не враховується, що кожний управлінський вплив (навіть оптимальний з погляду теорії) є поліфункціональним, тобто спричиняє не тільки заплановані, а й побічні наслідки. Останні часто не усвідомлюються або залишаються поза увагою. Згодом їхній кумулятивний ефект може несподівано утворити нову суспільно значиму проблемну ситуацію, не передбачену теоретично обґрунтованими планами [2].

5. Нерозв'язність конфлікту протилежних тенденцій. Сучасний розвиток фінансових систем одночасно актуалізує два різноспрямовані тренди:

- 1) забезпечення динамізму й адаптивності (це передбачає використання петель позитивного зворотного зв'язку, що викликає сплеск активності, але порушує системну рівновагу);
- 2) утримання стійкості системи (це вимагає використання негативного зворотного зв'язку, який, проте, обмежує динаміку).

Намагання оптимально сумістити обидва тренди неможливе в межах лінійного дискурсу, оскільки спричиняє конфлікт результатів та непрогнозовані зміни в системі [2].

6. Інтенсифікація розвитку фіктивної економіки. Нарощування в сучасній економіці спекулятивних та деструктивних тенденцій створює проблему для економічної науки ще й через те, що вказані процеси формують фіктивну, віртуальну економіку, потік операцій якої у десятки разів перевищує потреби та можливості економіки реальної. Оскільки фіктивна економіка функціонує автономно, не опираючись на виробництво й товарний обіг, вона не підпорядковується відомим економічним законам. Політична економія, як зазначає Ж. Бодрійяр, закінчується на наших очах, перетворюючись у трансеконіміку спекуляції, яка бавиться своєю власною логікою – закон вартості, закони ринку, виробництво, додаткова вартість, класична логіка капіталу, – але яка більше не несе в собі нічого економічного або політичного. Це – чиста гра з мінливими й довільними правилами, катастрофічна гра” [6]. Неможливість адекватного наукового пояснення цих реалій сучасного господарського життя заводить економічну науку у методологічний тупик.

7. Недостатнє врахування ролі індивіда. Тут можна виділити два моменти. По-перше, традиційний підхід до створення економічних теорій не враховує, що висновки з цих теорій, ставши надбанням економічних агентів, вплинуть на їхню поведінку, а це, у свою чергу, спричинить розбіжність теорії та практики. Наприклад, очікування передвщеної інфляції спричиняє надмірну закупівлю товарів населенням, унаслідок чого інфляційна спіраль розкручується понад прогнозний рівень. Намагання ж урахувати в моделях складних систем поведінку індивідів навряд чи можуть бути результативними, оскільки її чинники (переконання, попередній досвід, мораль, очікування, рівень довіри) не завжди раціональні (а відтак можуть несподівано та різко змінюватися), тому важко піддаються формалізації. Саме тому, як зауважує К. Поппер, точний і детальний календар соціальних подій є ідеєю самосуперечливою; тому точні й детальні соціальні передбачення неможливі [7, с. 21].

Існує й інший взаємозв'язок індивідів з наукою: усвідомлення дійсності реалізується зануреними у неї індивідами, тому створене ними наукове знання має нашарування людської недостовірності, культурно-знакових механізмів та ідеологічних систем, а відтак великою мірою є суб'єктивним. Л. Бевзенко відзначає: якщо класична наука вважала, що вивчає об'єкт, некласична вже знала, що це спотворюється інструментарієм розгляду об'єкта (практичним чи теоретичним), то постнекласика добре усвідомлює, що сам суб'єкт з його цінностями, людськими якостями, всією своєю біографією присутній у тому знанні, яке він породжує. І це присутність, яку важко усунути. Шлях до часткового усунення такого суб'єктивного впливу пролягає через поглиблення рефлексивності автора, через його власну фіксацію того, де в теорії відображається його, образно кажучи, біографія [8, с. 44].

8. Відставання темпу вивчення об'єкта від темпу його змін. У світовій фінансовій системі необоротні трансформаційні процеси, що руйнують стару та генерують нову структуру та інформацію, перетворюються на норму. Поведінка об'єкта стає надто багатоваріантною, унаслідок чого час осмислення інформації, моделювання ситуації, вибору та реалізації управлінських рішень перевищує час розвитку процесів у системі. В умовах постійної новизни не врятовує й використання ефективних стандартів минулого. Ситуації управлінського цейтноту у фінансових системах відтворюються усе частіше. Іноді унаслідок спонтанних процесів системи самі, раніше ніж суб'єкти впливу, знаходять рішення, але не завжди оптимальне. Також трапляються випадки, коли нераціональні, навіть абсурдні або що не обумовлені попереднім досвідом дії економічних суб'єктів несподівано допомагають досягти поставленої мети системного розвитку малою ціною [2; 5].

Зазначені методологічні обмеження зумовили декілька наслідків. По-перше, традиційна економічна наука не спромоглася виявити універсальні фундамен-

тальні закони або закономірності: віднайдені зв'язки між параметрами згодом руйнуються, побудовані на їхній основі теорії втрачають актуальність. Узвичаєні детерміністські моделі достовірно описують лише нескладні системи з малою кількістю змінних і періодичною поведінкою. Для масштабних та динамічних об'єктів традиційні лінійно-циклічні моделі не працюють. Спроби простого додавання одного виду знання до іншого призводять до формування фрагментарного та еклектичного, а не цілісного образу складних економічних систем. Отже, можна констатувати нездатність сучасної науки побудувати макротеоретичну конструкцію, що могла б пояснити новітні трансформації світової фінансової системи.

По-друге, традиційний підхід не зміг розв'язати не тільки фундаментальні, а й важливі прикладні проблеми. Так, теорія не допомогла попередити та навіть не передбачила останні глобальні фінансові кризи, фінансові проблеми окремих економік (зокрема нинішню фінансову кризу в Україні). Зі сказаного слідує, що незважаючи на грандіозні масштаби проводжуваних досліджень сучасна економічна наука перебуває у глибокій теоретико-методологічній кризі та не відповідає конкретно-історичній практиці функціонування світової економіки та, зокрема, її фінансової складової.

Можливі три варіанти розв'язання цієї проблемної ситуації.

1. Продовжувати працювати в термінах і межах класичної раціональності, намагаючись за допомогою уточнення початкових припущень про параметри системи досягти повноти її опису, необхідної для визначення оптимальної стратегії розвитку та вироблення адекватних управлінських впливів. Нам цей шлях не видається перспективним, адже унаслідок надзвичайної складності світової фінансової системи кількість можливих ітерацій є необмежено великою, а відтак виникає загроза появи "дурної нескінченності".

2. Визнати принципову нездатність науки встановлювати фундаментальні закони, пов'язувати у єдиних схемах минуле, теперішнє і майбутнє складних економічних систем. Як наслідок, потрібно зменшити масштаб цілей, знизити рівень претензій (наприклад, прийняти як неминучість короткостроковий характер економічних відкриттів). Останнім часом помітна прихильність багатьох науковців саме до цього напрямку: спостерігається стрімка прагматизація, технологізація, звуження предметного поля досліджень, падіння рівня інтересу й уваги до об'єктів вивчення. Наукові роботи стають більш схильними до описовості, а посереднє буденне мислення дедалі більшою мірою визначає характер та зміст мислення професійного. Це значною мірою пояснюється зв'язком сучасної науки з практикою, зорієнтованою на збільшення прибутків та розширення сфери споживання. Слотердейк вважає, що той, хто отримує споживацький інтерес чи прибутки з практики, із власної запрограмованості та запрограмованості інших, не має жодної потреби у рефлексії [9, с. 521]. Специфічність сучасного мислення, зокрема наукового, полягає у безперервній калькуляції нових, все більш перспективних і вигідних можливостей. Гайдеггер наголошує, що воно не може заспокоїтися та оговтатися, прийти до тями. Мислення, що обчислює, – це не мислення, що осмислює, воно не здатне подумати про смисл, який панує у всьому, що є... Наукова та технічна революція може захопити та засліпити людину так, що мислення, яке обчислює, залишиться єдиним способом мислення, адже бездумність може і вже існує поруч з обчислювальним плануванням та винахідництвом [10, с. 103]. На цьому шляху повзучого емпіризму, калькуляції та намагання отримати зі знання швидко користь теоретичну економіку чекає небезпека втратити ознаки науковості, переорієнтуватися на створення узагальнених інструкцій з розв'язання "насутих проблем" практичного життя. Учені-економісти за таких умов переважно виконуватимуть функції технологів чи аналітиків, які користуються знанням, але не створюють його.

3. Кардинально змінити дослідницьку парадигму (тобто стереотип сприйняття та реагування на проблеми, що стоять перед наукою). Цей шлях видається найбільш адекватним, оскільки для нього склалися необхідні (за Куном) передумови: трансформація акцентів проблемно-предметного поля науки, введення у це поле

завдань, які раніше просто не розглядалися як такі [11, с. 153]. Очевидно, що новий підхід для забезпечення адекватного дослідження такого складного й динамічного об'єкта як сучасна світова фінансова система повинен мати такі характеристики (недосяжні, як було доказано вище, у межах традиційної парадигми):

- 1) інтеграція макро- та мікротеоретичного підходів для розгляду світової фінансової системи в її цілісності;
- 2) відмова від розгляду системи як замкненої (оскільки вплив середовища є за сучасних умов постійним і визначальним чинником її функціонування), вивчення системи у широкому контексті суспільно-економічного розвитку;
- 3) відхід від зосередженості на збереженні порядку, переорієнтація на дослідження трансформацій, ситуацій нестабільності та криз, однак без протиставлення та ізолюваного вивчення становлення та гомеостазу системи, без пріоритету пізнання одного з цих станів на противагу іншому;
- 4) зміна аксіологічного навантаження на основі принципово нової системи цінностей і світоглядних установок задля розкриття смислової перспективи розвитку досліджуваної системи.

Досягнення зазначених цілей, на наш погляд, можливе не тільки в межах єдиного теоретичного підходу, а й завдяки співіснуванню конкуруючих концепцій на основі принципів додатковості та діалогічності.

Усе викладене у статті дозволяє зробити такі **висновки**.

- Взаємодія глобалізації і науково-технічного прогресу руйнує звичний рафіновано-лінеаризований світ, необоротно змінюючи ринкові механізми та всю просторову й часову систему координат господарювання. За таких умов трансформаційні процеси у світовій фінансовій системі прискорюються та набувають нелінійного та автокаталітичного характеру, відносини як усередині окремих підсистем, так і між ними дестабілізуються, в основних сферах фінансової діяльності виникають необоротні якісні зміни. Можна констатувати, що така система функціонує у постійній новизні, а її динаміка відзначається чергуванням підйомів та спадів, зростанням частоти перехідних процесів.
- Сучасна світова фінансова система належить до принципово нового типу об'єктів, в яких не діє принцип суперпозиції цілого, а відтак вони не редукуються до своїх елементів і не формалізуються за допомогою традиційних лінійних методів. У сфері наукового знання про таку систему відбувається накопичення нескінченної купи одиничних фактів, нез'ясовних аномалій і суперечностей, звичні принципи детермінізму та каузальності виявляються порушеними або трансформованими, що надзвичайно ускладнює генерування абстрактно-узагальнюючих ідей у межах класичної наукової парадигми. У результаті її евристичне значення та суспільно-значуща результативність дедалі зменшуються. Можна констатувати, що через принципову обмеженість можливостей традиційного підходу до вивчення складних систем в умовах глобалізації наука опинилася у методологічному тупику. Це зумовлює необхідність збагачення наукового знання, забезпечення його резонансу з практикою, уточнення та оновлення основних економічних категорій.
- Методологічне бездоріжжя та породжена ним невизначеність подальших шляхів розвитку науки вимагає не поточного вдосконалення методології та корегування орієнтирів, а глибинної перебудови теоретичної економіки, зміни стандартів роботи, характеру проблем та самого стилю наукового мислення. Необхідно долати інтелектуальну інерцію, прив'язку до канонів традиційного наукового підходу при вивченні складних економічних систем. Тільки кардинальна зміна дослідницької парадигми у цій сфері здатна активізувати теоретичне мислення та відновити його епістемологічний статус.

Завершити хотілося б словами Ю. М. Лотмана: дотепер наука займалася причинно-наслідковими зв'язками, залишаючи непередбачуване, випадкове за своїми межами. Це необхідний етап, але це не кінець. (...) А сучасна наукова хвиля, як мені вважається, несе в собі взаємовплив передбачуваних і непередбачуваних процесів [12].

Список використаних джерел

1. Артем'єва І. О. Розвиток світової фінансово-кредитної системи в умовах глобалізації / І. О. Артем'єва // Вісник СевНТУ : зб. наук. пр. Серія : Економіка і фінанси. – 2013. – Вип. 138/2013. – С. 20–27.
2. Капустин В. С. Введение в теорию социальной самоорганизации. Учебное пособие курса / В. С. Капустин [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.synergetic.ru>.
3. Фур'єр І. А. Онтологічний вимір постнекласичного наукового дискурсу : дисс... канд. філософ. наук: 09.00.02 / І. А. Фур'єр ; Київський національний університет ім. Т. Шевченка. – К., 2008. – 183 с.
4. Прангишвили І. В. Энтропийные и другие системные закономерности: Вопросы управления сложными системами / И. В. Прангишвили; Ин-т проблем управления им. В. А. Трапезникова. – М. : Наука, 2003. – 428 с.
5. Князева Е. Н. Синергетические принципы коэволюции сложных систем / Е. Н. Князева, С. П. Курдюмов [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.synergetic.ru>.
6. Бодрийяр Ж. Прозрачность зла / Ж. Бодрийяр [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.philosophy.ru>.
7. Поппер К. Ницета историцизма / К. Поппер. – М. : Прогресс ВІА, 1993. – 187 с.
8. Бевзенко Л. Социальная самоорганизация в теории и практике Майдана / Л. Бевзенко // Totallogy-XXI (дванадцятий випуск). Постнекласичні дослідження. – К. : ЦГО НАН України, 2005. – С. 41–78.
9. Слотердайк П. Критика цинічного розуму / П. Слотердайк. – К. : Тандем, 2002. – 544 с.
10. Хайдеггер М. Отрешенность / М. Хайдеггер // Разговор на проселочной дороге. – М. : Высшая школа, 1991. – С. 102–112.
11. Кун Т. Структура научных революций / Т. Кун. – М., 1977. – 341 с.
12. На пороге непредсказуемого [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.philosophy.ru>.

*И. А. АРТЕМЬЕВА,
кандидат экономических наук, доцент,
доцент кафедры финансов,
Национальная академия статистики, учета и аудита*

**Методологические проблемы исследования развития
мировой финансовой системы в современных условиях**

Доказана принципіальна обмеженість традиційної дослідницької парадигми відносно вивчення розвитку світової фінансової системи в сучасних умовах. Показані можливі шляхи розв'язання методологічних труднощів.

Ключевые слова: *мировая финансовая система, глобализация, методология, детерминизм, исследовательская парадигма.*

I. O. ARTEMYEVA
PhD (Economics), Associate Professor,
Associate Professor of Finance Department,
National Academy of Statistics, Accounting and Audit

Studying the Global Financial System Development in the Modern Context: Methodological Problems

The article is devoted to fundamental theoretical aspects of the global financial system development under the influence of globalization processes.

The aim of the study is to consider the relevance of traditional research methodology to the challenges of the global financial system at the contemporary phase, to determine limitations of this methodology and outline potential solutions for methodological problems.

Development of globalization processes and their effects for financial transformations are studied. Changes in the global financial system under the influence of intensifying business and financial activities and the increasing uncertainty are analyzed. The limitations of traditional deterministic methods are exposed and inconsistencies between these methods and the challenges of the global financial system at its contemporary phase are shown. The prospects for developing a new research paradigm in view of most recent globalization tendencies are outlined.

It is concluded that the uncertainty of future trends in the global economy requires change in the methodological framework, in the research standards, and in the mode of scientific thinking. Only fundamental change in the paradigm of the global financial system research is able to activate theoretical thinking in this field and restore its epistemic status.

Key words: global financial system, globalization, methodology, determinism, research paradigm.

